

edelen, van lieverlede tot hooger pelt te geraken, en zoo eerst onder hoog bestel haar ideaal te verwezenlijken. Ware dit anders geweest, er zou van Volending nimmer sprake hebben kunnen zijn. Volending wijst terug op een voorafgaand proces, dat afgaat op een bepaald doel, en na doorgang door allerlei wisselende vormen ten slotte eerst het ideaal bereikt. De Volending dezer wereld betekent dan ook, dat ze alle trappen van lager tot hooger ontwikkeling moet zijn opgeklimmen, en dat eerst ten slotte in werkelijkheid schitteren kan, wat van meet af bedoeld werd. Volending is de met vrucht beladen boom, die uit een stek of uit een zaadkorrel is opgekomen. Niet het begin alleen vervulde eerst Gods gedachte. Veeleer omgekeerd stond van meet af voor Gods geest het rijke beeld van wat eens voltooid de Schepping zou inhouden. Dat beeld van 't voltooid gaf aan wat het begin en wat het uitgangspunt moest zijn, en tevens al wat daartusschen in aanrijn moest geroepen, en doorloopen moest worden, om in 't eind de ideale hoogste verschijning te doen uitkomen. Ontwikkeling, ontplooiing van minder tot meer is hier alzo een grondwet van het Goddelijk plan zelf. Het hoort er bij. Het is niet er van af te scheiden. De Schepping zelve van het onvolmaakte stelt den eisch van het proces, en in dat proces den eisch van de Volending. Zoo eerst komt het begrip van Volending tot zijn volle recht. Ook zonder val zou de Volending zijn ingewacht. En ook deze Volending nu, die gesteld was, nog eer er eenig mensch of engel tot aanzijn was geroepen, blijkt derhalve eeniglijk en uitsluitend haar motief te ontleenen aan wat besloten was in de Almachtigheid Gods.

DR. A. K.

### „Naar de bergen“.

Een lied Hammaaloth. Ik hef mijne oogen op naar de bergen, vanwaar mijne hulpe komen zal. Psalm 121 : 1.

In 't machtige Scheppingswerk aanbidt, wie geloof, vóór alle dingen de majesteit van Goddelijken eenvoud.

Eerst lag de bodem der aarde plat om heel onsen bol gevuld, en was die platte en gelijkvloersche bodem, die heel onsen aardbol omvatte, met de wateren van den Oceaan overdekt. En zie, nu wordt door ééne machtsdaad Gods die eerste gelijke bodem gebroken en ongelijk gemaakt. Stukken er van rijzen omhoog; dit geeft diepten er naast. Zoo komt door die ééne daad Gods het drooge te voorschijn om bewoond, en vergaderen zich de wateren in de diepten om bevaan te worden, en vertoont op onze aardekorst zelf zich de vlakke, en naast en om die vlakke de verheffing en de daling in berg en in dal.

Meer nog, in berg en dal sprak Goddelijke poësie. Immers de bergen wezen naar Boven, naar Boven waar Gods zalige hemel is. En mocht al die vlakke en het dal voor bewoning van 't aardrijk het breedste ontplooi, en voor de verkwikking van het aardse leven het rijkst gevondt zijn, er tintelde in den mensch toch nog een hooger leven dat om heilige bestelling riep, en voor dat hooger leven wezen de bergen Gods naar Boven, en hadden Gods bergen de roeping, om het kind des menschen naar hooger op te leiden.

Vandaar dat de Openbaring Gods telkens en telkens weer met Gods bergen verband houdt. Ons pas opkomend geslacht viert zijn geboorte in 't Paradijs, maar de Arke, die ons geslacht in tweede stadium tot wieg dient, komt te rusten niet in den hof van Eden, maar op den berg Ararat. Abraham, de patriarch, brengt zijn eerstgeborenen son ten offer op den berg Moria. Mozes verzamelt 't volk der verkiezing, opdat 't Gods Woord beluisterde, om den berg Sinai, en sterft zelf op den berg Nebo. Als de tempel voor Gods heilige tegenwoordigheid zal verrijzen, is de berg Sion de door God zelf verkoren plek, en dit niet alleen, maar ook rondom Jeruzalem, zoo jubelt 't de Psalmist, „rondom Jeruzalem zijn bergen“. En als eindelijk de profetie in vervulling is gegaan, en Immanuel onder Israël optreedt, dan is 't de berg Tabor, die getuige mag zijn van de verheerlijking van den Mesias; gaat in een bergrede zijn vorstelijk Evangelie tot de wereld uit; en is het van den Berg der Olijven dat de Christus opvaart ten hemel. Zelfs nog in de Openbaring van Johannes heet 't: „Ik zag, en ziet, het Lam stond op den berg Sion“.

Voor al in de dagen der schaduwen verkregen daardoor de bergen Gods zoo rijke betekenis voor het innigste gemeenschap. In het lied Hammaaloth komt dit tot zoo volle uitdrukking, als de Psalmist zegt: „Ik hef mijn oogen op naar de bergen, vanwaar mijne hulpe komen zal“.

Niet alsof onder Israël het bestijgen van reusachtige bergen in zwang was. De nu zoo hooggeboorde bergbestijging is nog geen eeuw in zwang. En bovendien, zoo reusachtige bergen kende men in Israël niet. De Libanon lag in de verte, den Karmel besteg men in een uurlooptijd, ook de Tabor komt bij geen Montblanc in vergelijking. Juda was het bergland, maar bij de Himalaja vergeleken, met niet meer dan havelen bedekt. Nee, de machtige aantrekkingskracht van Gods bergen in de dagen van ouds was niet de verfrischende berglucht, noch ook de mijstet van 't vergezicht van hun toppen, en veel min nog de verheffing die 't vertoef op de bergen in vergelijking met het benedenaardsche dood. Wat zelfs veel Heidenen, maar wat vooral Israël in Gods bergen bewonderde, was en bleef hun heenwijzing naar de woonstede van wat voorwerd der aanbidding was. De wolken sweefden nog hooger, en boven die wolken vlijde zich de woonstede Gods uit. Daar eerst ontloot zich 't „Hoog Vertrek“, waarvan David steeds zingt. Maar bij en naast en onder dit alles waren de bergen Gods de vaste, de onwrikbare geleiders naar de eeuwige wereld daarboven. Het was of de bergen van rondom zelden den meest wereldschen lijder bleven toeroepen: „Daar boven ligt voor u 't pad naar 't eeuwige. Daarboven zetel de majesteit. Van boven komt uw heil. Het dan uw oogen naar de bergen op, vanwaar alleen uw hulpe komen kan“.

Het is dan ook niet toevallig, dat de Openbaring Gods vóór en in Christus steeds in een land met bergen is uitgegaan. De bergen Gods

vormden daardoor vanzelf van die Openbaring een bestanddeel. Dat zienlijke, dat voor oogen was, kon toen niet gemist worden. Als een ladder Jacobs moesten ze zijn, waarlangs de ziel naar boven opklom, en waarlangs de engelen Gods tot onse hulpe nederdaalden.

Maar met de vervulling der profetie in Christus komt ook hierin 't keerpunt. De dienst der schaduwen riep, onder zooveel meer, ook om de bergen; maar met Jesus viel dit weg: „Vrouw, geloof mij, de ure komt, zoo betuigde Jesus, dat ge noch op diesen berg, noch op Sion den Vader zult aanbidden. De ure komt, en is nu, dat de ware aanbidders den Vader aanbidden zullen in geest en waarheid“.

De dienst der schaduwen riep om steunsels, en onder die steunsels behoorden ook de bergen Gods, die als van zelf 't hart naar hooger trokken; maar de vervulling in Christus maakte al deze steunsels overbodig. Zelfs mag gezegd, dat in vlakke landen zonder bergen het Evangelie te rijker ingang vond. Denk maar aan ons eigen vaderland. Geheel zonder bergen, en te rijker eens met 't martelaarschap om Christus' wille gekroond.

't Zelfstandige geloof, gelijk 't in 't Kruis van Christus vast ligt, laat van zelf de steunsels van tabernakel en altaar, van 't priesterkleed, en zoo ook van de bergen om Jeruzalem los. Het vraagt niet om een volk Gods dat, van de wereld gescheiden, in de bergen zijn toevochtsoord zoekt, maar is als een schare die leeft te midden der wereld, met alle verleiding van Corinthe en Athene en Rome om zich heen, en die toch weet in Christus alle geestelijke en heilige schatten ongedeerd te bezitten en te kunnen genieten.

De scheiding tusschen dien hemel naar wien de bergen heen wijzen, en deze gevallen wereld, neemt 't Evangelie weg. God is óns niet meer verre maar in Christus nabij, en onze ziel weet te midden van 't rumoer der wereld Gods nabijheid te genieten.

De trekking des Geestes is voor ons meer dan de trekking van Karmel of Sion of Tabor. Langs de verheffingen des Geestes klimt de ziel van wie Christus bezit nu naar boven op, en langs de hoogten van den Geest daalt de kracht Gods in Gods kinderen neder.

Ook wij heffen de oogen op naar de bergen, doch het zijn de bergen des Geestes, van waar we onse hulpe verwachten.

Niet de Alpen met hun sneeuwtoppen, maar de Heere die onse Rotsteen is, is 't steunpunt van ons hart.

DR. A. K.

Amsterdam, 12 September 1913.

Het eeuwfeest onzer nationale onafhankelijkheid wordt dit jaar in elke stad en dorp van ons land met blij gejubel gevierd. De met groen en bloemen rijk versierde straten, het Oranje boven, dat weer met luider stem uit aller borst weerklinkt, de historische optochten, die in levende taferelen de groote momenten onzer historie ons voor oogen stellen, de tentoonstellingen, waar Nederland toont, hoe het in deze eeuw van vrede zich ontwikkelde, — dat alles verhoogt het nationaal besef, smooit den band weer vaster aan ons Oranjeveld, en geeft uring aan den dank, dien ons volk gevoelt, voor wat God Almachtig ons schonk in de bevrijding van het Fransche juk. Ook de vreemdeling toonde ons in ruime mate zijn belangstelling. Tal van congressen en conferenties werden dezen zomer in ons land gehouden. En de opening van het Vredespaleis in den Haag zette waardig een kroon op dit eeuwfeest van dea vrede.

Te hoog laaide de geestdrift daarom niet op, en bij een nuchter en bezonnen volk als onze Nederlandsche natie is, valt dit ook wel te begrijpen. Onze vrijmaking in 1813 mist het heroieke en grootsche, dat onze worsteling tegen Spanje, om onze onafhankelijkheid te heroveren, tot de schoonste en roemvolste bladzijden uit 's lands historie maakt. Toen was het een klein en vertrappt volk, dat alleen, zonder iemands hulp, zich opmaakte om te kampen tegen den machtigsten potentaat van Europa; toen was de vrijheid vrucht van eigen inspanning en krachtsbetoon; toen hebben onze vaders goed en bloed overgehouden voor hun land en heeft ons volk helden voortgebracht, waarop het nog altoos trotsch kan wezen; toen ontving die worstelstrijd hooger wijding, omdat het niet alleen ging om de vrijheid van het volk, maar om de vrijheid der religie. Hoe geheel anders was het in 1813. Ons volk, door eigen schuld onder het Fransche juk gekomen, boog en kroop voor Napoleon, zoolang hij zegevierend aan het hoofd zijner armeeën stond. En eerst toen na den volkerenslag bij Leipzig de macht van den Keizer was geknakt, toen de kozakken over de grenzen trokken en het Duitsche leger onder Bulow naar de Elbe in de vlucht oprukte, dorst Holland na lang aarzelen het Fransche juk afschudden en werd de Oranjevlag weer in top gheschen. Van heldenmoed was bij dit alles al zeer weinig sprake, en nog veel minder van een offer, dat Nederland voor zijn onafhankelijkheid heeft gebracht.

En evenmin mogen wij vergeten, wat Prof. Fabius in een keurig gedocumenteerd artikel in de *Stemmen des Tijds* ons pas kwam herinneren, dat met de afwerping van het Fransche juk de geest der Fransche revolutie niet uit ons volk gebannen is. Van een geestelijke wedergeboorte van ons volk als in de 16e eeuw, was in 1813 geen sprake. Men joeg de Franschen weg, maar de revolutionaire denkbeelden bleven. Van een werkelijke terugkeer van Nederland tot dien God, die het groot had gemaakt en van wien het trouweloos was afgewallen, was geen sprake. Het liberalisme, dat meer dan een halve eeuw daarna nog den toon in ons volksleven aangaf, erkende het zelf bij monde van zijn uitnemendste tolken, dat het leefde uit de beginselen, door de Fransche revolutie verkondigd.

Maar hoezeer dit alles maten moge om in het feestgejubel maat te houden, toch neemt dit niet weg, dat er voor ons land en volk in deze dagen rijke stof is om God te danken voor de weldaden, die Hij ons schonk. Al was in 1813 van den ouden

heldenmoed der vaders geen sprake en voelen we ons eer beschaamd, als we de bladzijden der historie van die dagen herlezen, over de angstvalligheid en benauwdheid onzer regenten, God de Heere heeft de macht van den tyran verbroken en aan Nederland's volk zijn vrijheid weer herschonken. Eerst daardoor is het mogelijk geworden, dat ons volk uit zijn diepe inzinking weer is opgestaan en door een eeuw van ongestoorden vrede op elk gebied zijn kracht weer heeft kunnen ontwikkelen. De profetie van Bilderdijk: Holland groeit weer, Holland bloeit weer, is vervuld. En Hij, die uit onverdiende genade ons het herstel onzer onafhankelijkheid schonk, heeft meer gedaan dan dit. Er is in het weer vrijgemaakte Holland een geslacht opgestaan, dat trots alle smaad en verguising het weer dour opnemen tegen den Franschen revolutiegeest voor de beginselen van Gods Woord. Het saad door mannen als Bilderdijk, Da Costa en Groen van Prinsterer uitgestrooid, heeft vrucht gedragen. Een geestelijke wedergeboorte is gekomen, wel niet van heel ons volk, maar toch van een zoo machtig volksdeel, dat ook op het gebied der Regeering de Christelijke beginselen reeds meer dan eens als de eenig ware voor ons volk zijn erkend en gehuldigd. En wie Nederland met de andere natien vergelijkt, zal ook als Calvinist en als Christen dankbaar wezen, dat hij tot ons volk behooren mag. Er is in Europa geen land, waar het Calvinisme nog zooveel invloed uitoefent op het volksleven en nog tot zooveel krachtsontwikkeling gekomen is, als ons land. Indien Nederland een wingewest van Frankrijk gebleven ware, zou van dit alles, naar den mensch gesproken, wel geen sprake zijn geweest.

Vandaar, dat we niet alleen als Nederlanders, maar ook als Gereformeerden van harte mede dit feest onzer nationale onafhankelijkheid kunnen vieren. Tegen zulke nationale feestdagen ter herdenking van wat God de Heere voor ons volk gedaan heeft, bestaat dan ook op grond der Hellige Schrift geen het minste bezwaar. Integendeel, God de Heere heeft zelf voor Israël verordend, dat het telken jare op het Paascheest herdenken zou, hoe Hij met machtigen arm zijn volk uit het diensthuis van Egypte verlost had. En werpt men hiertegen, dat het Paascheest tegelijk een religieus karakter droeg, dan behoef slechts herinnerd te worden aan het Purimfeest om ook dit bezwaar te ondervangen. Het Purimfeest was louter een nationaal feest, waarin Israël herdacht, hoe het gered was van den ondergang door Haman bedacht en door Mordechai verrijld. Juist daarom verblijden we er ons in, dat ons Gereformeerde volk aan dit nationale feest met opgewektheid heeft deel genomen en dat onze Gereformeerde mannen, waar ze werden uitgenoodigd aan de regeling der feestelijkheden mede leiding te geven, dit niet hebben geweigerd. We zijn geen „afgescheidenen“ te midden van ons volk, maar we leven ons nationale leven mede en hebben ook onzen invloed te doen gelden, opdat in dit feestbetoon alles gemedene worde, wat met den eisch der christelijke conscientie in strijd zou zijn.

Wat bij dit nationale feest echter ontbroken heeft, is de openlijke erkenning en waardeering van wat God de Heere voor ons volk gedaan heeft. Er is meer sprake geweest van pretmaken en feestvieren, dan dat van bid- en dankstond werd gehoord. Niet dat hier en daar het felt van Nederland's bevrijding ook in de Reddenis des Woords en de saamkomsten der gemeente niet opzettelijk is herdacht, maar tot een nationale uiting van dankbaarheid tegenover God, die onze B-vrijder is geweest, kwam het niet. Ongetwijfeld schuilt hier een fout van onze Regeering. In Noord-Amerika zou de President bij een dergelijk nationaal feest ongetwijfeld een opwekking tot het volk hebben gericht om in plechtigen dankstond God den Heere voor Zijn weldaden te danken. Zoo waren het ook onze vrome vaders gewend. En hoe heerlijk zou het geweest zijn, wanneer onze Koningin in een koninklijk schrijven zich tot ons volk gewend had om de groote daden Gods te herdenken, die Hij voor ons vaderland en voor haar Vorstenhuis in 1813 heeft gedaan, en ons volk op te wekken Gods daarvoor den lof en den dank toe te brengen. Het dreefoudig snoer: God, Nederland en Oranje, zou daardoor bevestigd zijn.

### Een valsche beschuldiging?

Naar aanleiding van wat we over den afloop der verkiezingen schreven, meende Dr. Kromsigt in de *Gereformeerde Kerk* ons op de vingers te moeten tikken, omdat we een valsche beschuldiging hadden geuit tegen de Hervormde Kerk.

Hij schreef het volgende:

### Een valsche beschuldiging.

De wijze, waarop de *Heraut* in haar nummer van 28 Juni l.j. de Ned. Herv. als Volkskerk bestrijdt, is van dien aard, dat we er toch even de aandacht op moeten vestigen en er tevens nadrukkelijk tegen moeten protesteren. Naar aanleiding van de verkiezingen trekt de *Heraut*, zonderling genoeg, precies de omgekeerde conclusie van wat wij eruit afleiden. Nu staat haar dit natuurlijk vrij. Ieder ziet ten slotte de dingen op zijne wijze. En als dit dan goed wordt gemotiveerd, kan men daarover ten minste discussiëren. Doch wat de *Heraut* niet vrij staat, is: hare conclusie te trekken op grond van een in koelen bloede, in 't algemeen uitgesproken valsche beschuldiging. En dit toch geschiedt in het nummer van 28 Juni l.j. Daar wordt gezegd, dat uit den uitslag der verkiezingen o.a. bleek „het gevaar van een Volkskerk, die heel het volk wil omvatten, maar meer tuk is op staatstractementen dan op de metterdaad voor geestelijke belangen van het volk zorgt“.

Hier worden dus zonder eenigen grond en zonder enig bewijs die predikanten, die opkwamen voor art. 171, omdat zij in schrapping of verzakking van dat art. gevaar zagen voor de positie der Ned. Herv. Kerk als Volkskerk in het midden van ons volkleven (o.a. een man als Dr. Slotemaker de Bruine, van wien algemeen bekend is, hoe ijverig hij juist is in zijn pastoraal en anderen veelvuldigen arbeid voor de geestelijke belangen der kerk), kortweg geheel in het algemeen beschuldigd, dat zij meer tuk zijn op staatstractementen dan dat ze metterdaad voor de geestelijke belangen van het volk zorgen.

De *Heraut* toont hier dus absoluut geen rekening te houden met de hoogere motieven, die hen, die voor art. 171 opkwamen, bezielden, hoewel deze o.a. door den ondergetekende in de *Afscheiding* en in *De Hervormde Kerk* alomtegenwoordig strekking in en zijn *Gien coalitie zonder afspraak* I en op allerlei andere wijze herhaaldelijk duidelijk zijn ontwikkeld. Zonder eenige schijn of schaduw van bewijs, zonder ook enig gevoel te hebben voor het hooge ideaal van „het de Kerk en het volk“, zonder te letten op de moeilijkheden, die het vasthouden aan zulk een ideaal van zelf met zich brengt, zonder ook maar even te denken aan de schuld, die men zelf mede draagt voor ons volk als geheel (die men door zich te onttrekken nog heft vermeerderd), wordt aan allen, die nog aan de Volkskerk vasthouden en hune taak zoo goed mogelijk trachten te vervullen, hier eenvoudig geotet in het algemeen een valsche beschuldiging in het aangezicht geslingerd.

Wat moet men hiervan nu zeggen? We zullen het niet verder kwalificeren. Doch indien een toonaangevend blad als de *Heraut* op een dergelijke wijze gaat polemiseren, wat zal men dan nog straks van anderen moeten verwachten?

Daarom willen we, aler dit kwaad om zich heenrijpt, de *Heraut* toch eens met allen ernst herinneren aan het 9e gebod: „Gij zult geen valsche getuigenis spreken tegen uwen naaste.“

P. J. KROMSIGT.

Hoezeer het ons leed doet, kunnen we toch niet tegenstaande dit protest onze aanklacht niet terug nemen.

Natuurlijk ontkennen we niet, dat er onder de predikanten der Hervormde Kerk zijn, die voor uitbreiding der staatstractementen ijveren, en die tevens een warm hart hebben voor de geestelijke belangen van ons volk.

We spraken echter niet over enkele predikanten, maar over de Hervormde Kerk als zoodanig. Ze heeft bij monde van de Synodale Commissie zich officieel gewend tot den toenmaligen Minister van Binnenlandsche zaken Mr. Heemskerk, om terstond, toen ze haar finantieel geprivilegieerde positie bedreigd achtte door de ingediende voorstellen tot Grondwetsherziening, voor de finantieel rechten der Kerk op te komen. En dat deze Hervormde Kerk, die terstond in het geveer komt, wanneer ze meent, dat haar finantieel positie bedreigd wordt, al zeer weinig zorgt voor de waarachtige geestelijke belangen van ons volk, zal zelfs Dr. Kromsigt niet durven ontkennen.

De laatst gehouden Synode is daarvan weer het meest treffende bewijs.

Maar ook afgezien daarvan, dat onze aanklacht niet een bepaalde groep, maar de Hervormde Kerk als zoodanig gold, zouden we tot de conscientie van Dr. Kromsigt en zijn medestanders wel de ernstige vraag willen richten, of ook zij in dezen vrij uit gaan.

Ons artikel handelde over de verkiezingen; het ging over de omverwerping van het Ministerie-Heemskerk mee door de schuld van de actie, door Dr. Kromsigt en de zijnen in het leven geroepen.

Dr. Kromsigt zelf heeft het gezegd, dat de schuld van het vallen onzer Christelijke Regeering in hoofdzaak daaraan te wijten was, dat de meerdere subsidie voor de predikantscontractementen in de groote steden geweigerd was.

Indien dit juist is, blijkt dan daaruit niet, dat het tuk zijn op staatstractementen van de Hervormde Kerk de oorzaak is, dat de hoogere geestelijke belangen van ons volk schade hebben geleden?

Uit ontevredenheid omdat men de begerde subsidie niet kreeg, liet men een Ministerie vallen, dat in elk geval de Christelijke banier hooghield. De geheele vrijmaking van het Christelijk onderwijs is daardoor voor jaren onmogelijk gemaakt. Onze zending in Indië loopt groot gevaar, onder den druk van een liberaal Ministerie te worden geschaad. Van een vastleggen van de Christelijke beginselen in onze omgeving is onder het thans opgetreden liberaal Ministerie wel niets te wachten.

Is het dan te hard uitgedrukt, wanneer we zeggen, dat de quaestie der staatscontractementen zwaarder heeft gewogen dan de geestelijke belangen van ons volk?

En wat ten slotte de opmerking van Dr. Kromsigt betreft, dat het bij den strijd om het behoud of de vermeerdering dezer staatscontractementen niet ging om het eigen finantieel belang der predikanten, maar om de historische rechten der Hervormde Kerk te handhaven en haar in staat te stellen de geestelijke verzorging van ons volk beter ter hand te nemen, zoo nemen we gaarne aan, dat het geestelijk motief bij hem en de zijnen op den voorgrond stond.

Maar toont dit dan niet, hoe geestelijk zwak een Kerk staat, die, ten einde haar roeping te vervullen om tegenover den steeds grooteren afval van het Christendom in onze steden een dam op te werpen, steunen moet op staatscontractementen in plaats van zelf hiervoor de middelen saam te brengen?

### In Memoriam.

In het tijdvak van zomerrust, dat achter ons ligt, heeft het Gode behaagd een tweetal Dienaren des Woords van ons weg te nemen, aan wier nagedachtenis we bij het weeropvatten van onze taak gaarne een woord van hulde willen brengen. Donderdag 7 Augustus overleed na een langdurige ongesteldheid Dr. T. Noordewier te Meppel en Zaterdag 16 Augustus volgde hem Dr.

L. Neyens, na een plotseling opgekomen en hevige krankheid.

Beide thans ontslapen broeders hebben het voorrecht gehad tot in hoogen ouderdom de Kerk te mogen dienen en nog staande in hun ambt te sterven. Dr. Neyens, die nog kort geleden zijn vijftigjarig ambtsfeest in de Amsterdamsche gemeente vieren mocht, was zelfs de oudste predikant in de Gereformeerde Kerken, en al kon Dr. Noordewier niet op zulk een langdurigen dienst bogen, ook hij had onze Kerken toch bijna veertig jaar lang trouw gediend.

Herkomstig beiden uit de vroegere Christelijke Gereformeerde Kerk, behoorden ze tot degenen, die van ganser harte voor de vereniging dezer Kerk met de Nederlandsche Gereformeerde Kerken hebben geijverd. Wars van elk kerktijst drijven, waren ze mannen met een warm hart, die den vrede van Jeruzalem liefhadden en van alle uitersten afkeerig waren. Bescheiden en vriendelijk in den omgang, trouw in hun ambtelijken dienst, door hun wandel en leven een eere voor Christus naam, wisten ze niet alleen in hun gemeente, maar ook in den brederen kring onzer Kerken het vertrouwen te winnen en werden meermalen afgevaardigd naar onze Generale Synodes en tot Curator der Theologische School gekozen. Het heengaan van deze beide broeders, in zooveel opzichten met elkaar geestverwant en in geestesrichting overeenstemmend, laat een ledige plaats in onze Kerken, die niet zoo licht vervuld zal worden. Ook in hun optreden en gestalte hadden ze iets van dat deftige, ouderwetse type van predikanten, dat eerbied afdwong en onder een jonger geslacht niet meer zoo gevonden wordt. Dankbaar voor het vele goede, dat God de Heere in hen ons geschonken had, betreuren we, dat deze nobele typen uit onze predikantenwereld zijn heengegaan, maar tegelijk troost ons de zekerheid, dat ze nu als getrouwe dienstknechten de kroon der gerechtigheid ontvangen hebben, die Christus beloofd heeft aan allen die zijne verschijning hebben liefgehad.

En waar we in dit In Memoriam de nagedachtenis eeren van deze twee trouwe broeders uit eigen kring, daar zij tevens een woord gewijd aan de gedachtenis van een broeder, die eens zeer nauw met ons verbonden was, maar wiens weg in zijn later leven een andere was dan de onse; we bedoelen Dr. F. P. L. C. van Lingen, die op 81-jarigen leeftijd te Velp overleed. Over hetgeen ons van hem scheide, zullen we bij het pas gesloten graf liefst niet veel zeggen. Door aan het hoofd zich te stellen van een beweging, die een scheuring in onze Kerken ten gevolge had, heeft hij niet weinig nadeel toegebracht aan de eenheid der Gereformeerde belijders in ons vaderland. Maar bij zijn dood laten we deze pijnlijke wonde liever rusten en gedanken we met eerbied en waardeering den man, die het eerste Christelijke gymnasium in ons vaderland heeft opgericht; die als oud-Director van Zetten's gymnasium bij al zijn leerlingen nog in gezegende herinnering is; die door zijn innige prediking voor velen tot zegening is geweest; en die eens vooraan stond in den strijd voor ons Christelijk Hooger Onderwijs en voor de vrijmaking der Kerk. Hij was het, die den moed had Dr. Houtzagers te Kootwijk in het ambt te bevestigen en die in de dagen der Doleantie geen moeite of tijd heeft ontzien om de Kerken te helpen met zijn prediking des Woords. Ook door zijn bewerking van Duchsels Bijbelverklaring voor ons Hollandsch publiek heeft hij een niet geringen dienst aan ons volk bewezen. Sterk individualist als hij was, heeft hij zich in het kerkelijk gaar nooit goed kunnen voegen; zijn eigenaardige opvatting van het ambt getuigde daarvan, en hierin is ook wel ten deele de oorzaak te zoeken van zijn breken met onze Kerken. Maar een discipel, die zijn Heiland liefhad, was hij zeker, en daarboven valt alle kerkelijke scheidsmuur weg, die hier op aarde al te vaak de geloovigen verdeelt.

### De Theologische School.

De Handelingen der Curatoren onzer Theologische School, welke dezer dagen aan de Kerken zijn toegezonden, geven in menig opzicht stof tot dank. Een groot deel dezer Handelingen loopt over de benoeming der beide hoogleraren, die sinds hun taak aanvaard hebben. Voorts vermeldt het verslag van Hoogleraren over den afgelopen cursus, dat negen studenten candidaats-examen, acht studenten semicandidaats en één propaedeutisch examen heeft afgelegd. Het aantal studenten dat bij den aanvang van den cursus werd ingeschreven, bedroeg slechts twee, maar voor den nieuwen cursus wordt een grooter aantal verwacht. Over den ijver en het gedrag der studenten was het oordeel der Hoogleraren gunstig; maatregelen van tucht zijn gelukkig niet noodig geweest. Wel werden twee studenten van de lijst afgevoerd, maar dit geschiedde deels wegens aanhoudende geesteskrankheid, deels wegens vertrek naar elders. Hoe groot het aantal studenten was, wordt niet medegedeeld.

Het finantieel verslag van den penningmeester wijst op een gestadige klimming der inkomsten. Wel is er een tekort van f 1363 32, maar dit is een belangrijke vooruitgang te noemen, wanneer men er op let, dat het tekort van het daaraan voorafgaande jaar f 3277.16 bedroeg. Deze vooruitgang treft te meer, omdat de uitgaven van het afgelopen jaar veel hooger waren dan de vorige jaren; dit is niet het minst te danken aan de actie van sommige broeders om het tractement bijeen te brengen voor een vijftien hoogleraar. De inkomsten uit collecten, contributien en giften stegen daardoor in het vorige jaar tot een rond bedrag van f 38000. Toch zullen

voor h  
verban  
hoogle  
en ve  
thans  
f 3500  
er zek  
dighel

Volg  
de ker  
der H  
drag d  
inkoms  
f 4652  
Ong  
en ze  
zake d  
macht  
Maar  
cijfers  
felteijk  
Reed  
dacht,  
groot d  
zorgen  
een sor  
overhou  
vormde  
hoog 1  
voorzag  
tegen z  
is, dat  
grote  
dearm  
dreevig  
nog me  
En nu  
wanneer  
verkege  
lioen w  
verkege  
in de 1  
meer h  
ton (f 9  
dus niet  
wezig w  
de rent  
vierde d  
gegeven  
Rekent  
geveer 2  
hoofd en  
vijftig ce  
er bulter  
Hoeve  
over gee  
jaarlijk  
brengen,  
tistiek is  
nog noot  
drag ke  
ken, he  
nog voe  
te zorge  
kas voo  
vangt, e  
ontwikke  
wel tot  
strekken.  
We ze  
eigen vo  
vertoom  
tegenover  
weinig d  
komen, d  
hartighe  
armen, v  
op kapite  
offervaar

Institu

Zoals  
de planne  
keraad o  
den weg,  
meerde R  
ernstige l  
oefende  
Dijk den  
logisch 1  
vergaderi  
had naar  
raad van  
deze bede  
D. F. L.  
Da. W. l  
geven ad  
Zending v  
raad van  
nigen, zo  
nomen is

De Raad  
dams,  
gezien  
dienaar D  
met en op  
ring, in a  
inhoudend  
ter sake  
Djocjakart  
alsmede  
8 April 1  
met en op  
ring en in  
de verhou  
te Amster  
toerde ke  
te Djocjak  
overweg  
1. dat  
Algemeene  
kerkeraad  
van „volle  
karta“ nog  
niet l  
instituteer  
2. dat  
een voors  
regeling d  
nadat de  
van insti  
geen enke  
oordeel de  
Djocjakart

broeders hebben in hoogen ouderdom dienen en nog verven. De Nijens, een vijftigjarig ambtsheer, gemeente vieren te predikant in de en al kon Ds. Noorlangdurigen dienst: Kerken toch bijna gediend.

de vroegere Christenkerk, behoorden ze ancher harte voor erk met de Nederkerken hebben gekerkerd, dieven, en warm hart, die liefhadden en van waren. Bescheiden agang, trouw in hun hun wandel en istus naam, wisten meente, maar ook onzer Kerken het n werden meerma-onze Generale Synode der Theologische teengaan van deze veld opzichten met in geestesrichting en ledige plaats in oo licht vervuld zal treden en gestalte defigie, ouderwet, dat eerbied af-onger geslacht niet dt. Dankbaar voor de Heere in hen betreuren we, dat onze predikanten-maaregelyk troost te nu als getrouwe de gerechtigheid Christus beloofd heeft verschijning hebben

In Memoriam de deze twee trouwe g, daar zij tevens de gedachtenis van eer nauw met ons wiens weg in zijn was dan de onze; C. van Lagen, die Velp overleed. Over scheide, zullen we raf liefst niet veel oofd zich te stellen en scheuring in ge had, heeft hij bracht aan de een- belijders in ons a dood laten we ver rusten en ge- waardeering den stelijke gymnasium opgericht; die als s gymnasium bij n gezegende her- n innige prediking is geweest; en die n strijd voor ons erwijns en voor de Hij was het, die uitgers te Koot- te bevestigen en Doleantie geen en om de Kerken lking des Woords. van Döchsel's Hollandsch publiek dien dienst aan ons dicalist als hij et kerkelijk gaeel n; zijn eigenaardige getuigde daarvan, deele de oorzaak a met onze Kerken, n Heiland liefhad, en valt alle kerke- hie hier op aarde al rdeelt.

## te School.

Curatoren onzer ke dezer dagen aan en, geven in menig n groot deel dezer de benoeming der inds hun taak aan- meldt het verslag den afgeloopen enten candidaats- en heeft afgelegd. t bij den aanvang schreven, bedroeg len nieuwen cursus l verwacht. Over g der studenten gleeraren gunstig; n gelukkig niet en twee studenten ar dit geschiedde geesteskrankheid, elders. Hoe groot wordt niet mede-

voor het thans loopende boekjaar, mede in verband met de benoeming van nieuwe hoogleraren, de uitgaven nog meer stijgen en verwacht de Finantieel Commissie thans reeds, dat het tekort over dit jaar / 3500 zal bedragen, waaruit wel blijkt, dat er zeker nog geen reden is om in offervardigheid te verslappen.

## Diakonale zorg.

Volgens de officiele mededeelingen uit de kerkelijke visitatie op de jongste Synode der Herv. Kerk gedaan, was het totaalbedrag der afgesloten diaconale rekeningen aan inkomsten f 5 226 673 75 en aan uitgaven / 4 052 304 67.

Ongetwijfeld maken deze cijfers indruk, en ze toonen, hoe de Hervormde Kerk in sake de zorg voor de armen nog een der machtigste instellingen is in ons land.

Maar tegelijk blijkt ook, wanneer men deze cijfers nader beziet, hoe zwak deze Kerk feitelijk staat.

Reeds op zich zelf trekt het zeer de aandacht, dat een Kerk, die voor een zeer groot deel voor de behoeften der armen te zorgen heeft, van hare inkomsten jaarlijks een som van meer dan een half miljoen overhoudt. Indien de bijdragen, die de Hervormde Kerk aan haar armen schonk, zeer hoog waren en voldoende in den nood voorzagen, dan zou hier natuurlijk niets tegen zijn. Maar nu de algemeene klacht is, dat de Hervormde Kerk vooral in onze groote steden zoo bitter welig doet om de armoede te lenigen, is het dan geen droevig teeken, dat deze Kerk jaarlijks nog meer dan een half miljoen oploopt?

En nog bedenkelijker worden deze cijfers, wanneer men nagaat, hoe de inkomsten verkeerden werden. Het bedrag van 5 miljoen wordt voor de helft (f 2 411 831 45) verkegen uit bezittingen, terwijl de collecten in de Kerken over een geheel jaar niet meer hebben opgebracht dan roond negen ton (f 900 345 55). Indien het voorgeslacht dus niet georgd had, dat er kapitaal aanwezig was, waarvan de Hervormde Kerk de rente trekken kon, dan zou nog geen vierde deel van het bedrag, dat was uitgegeven, door de collecten worden gedekt. Rekenen men, dat de Hervormde Kerk ongeveer 2½ miljoen leden telt, dan wordt per hoofd en per jaar voor de armen nog geen vijfcent gegeven; de legaten en giften er buiten gerekend.

Hoeveel onze Gereformeerde Kerken, die over geen kapitalen te beschikken hebben, jaarlijks voor de diaconale armenzorg opbrengen, weten we niet. Een officiele statistiek is hiervan, zoover ons bekend is, nog nooit opgemaakt. Maar indien het bedrag kon medegedeeld worden, zou blijken, hoe een Kerk, die bovendien nog voor al hare kerkelijke uitgaven te zorgen heeft en geen cent uit de staatskas voor de predikantstractementen ontvangt, een geest van offervardigheid heeft ontwikkeld, die aan de Hervormde Kerk wel tot een beschamend voorbeeld mag strekken.

We zeggen dit niet om te roemen in eigen voortreffelijkheid. Dan zou ons eer verootmoediging voegen, dat onze Kerken tegenover den zijpenden nood nog zoo weinig doen. Maar wel om te doen uitkomen, dat alleen dan een Kerk de barmhartigheid kan beoefenen tegenover haar armen, wanneer zij leert te steunen niet op kapitalen en bezittingen, maar op de offervardigheid harer leden.

## Instituering der Gereformeerde Kerk te Djocjakarta.

Zooals men zich herinneren zal, hebben de plannen van den Amsterdamschen Kerkeraad om een eerste schrede te zetten op den weg, die tot instituering der Gereformeerde Kerk te Djocja leiden zou, in Indië ernstige bedenkingen uitgelokt. Ds. Weyers oefende kritiek in ons blad, Ds. K. van Dijk deed dat in het Gereformeerde Theologisch Tijdschrift, en ook de Algemeene vergadering van Zendingarbeiders op Java had naar het schijnt bezwaren. De Kerkeraad van Amsterdam heeft daarom over deze bedenkingen advies gevraagd van Prof. D. F. L. Rutgers, Ds. B. van Schelven en Ds. W. Breukelaar. Met het door hen gegeven advies hebben de deputaten van de Zending van Noord-Holland en de Kerkeraad van Amsterdam zich kunnen vereenigen, zoodat nu het volgende besluit genomen is:

De Raad der Gereformeerde Kerk te Amsterdam, gezien het schrijven van zijn missionairen dienaar Ds. C. Zwaan, ingezonden na overleg met en op advies van de Algemeene Vergadering, in art. 15 der zendingsoordeel, en inhoudende eenige opmerkingen betreffende het ter sake van de instituering der kerk te Djocjakarta genomen besluit, alsmede een schrijven van den dienaar d.d. 8 April 1913, eveneens ingezonden na overleg met en op advies van de Algemeene Vergadering en inhoudende een concept-regeling van de verhouding tusschen de Gereformeerde Kerk te Amsterdam en de nog-niet-volledig geïnstituering kerk te Djocjakarta, insake den arbeid te Djocjakarta;

overwegende, 1. dat zijn dienaar Ds. C. Zwaan en de Algemeene Vergadering blijkbaar met den Kerkeraad van oordeel zijn, dat er vooroordeel van volledige instituering der kerk te Djocjakarta" nog geen sprake kan zijn, maar dat dit nog niet belet om nu reeds tot een begin van instituering te komen; 2. dat in de toegesonden concept-regeling een voorstel gedaan wordt betreffende de regeling der verhouding in sake den arbeid, nadat de kerk te Djocjakarta tot een begin van instituering zal zijn gekomen, maar deze geen enkele aanwijzing bevat, hoe naar het oordeel der Algemeene Vergadering de kerk te Djocjakarta tot een begin van instituering moet

worden gebracht, zoodat geacht mag worden, dat men zich ten dezen thans met het reeds te dier sake genomen besluit in hoofdzaak wel kan vereenigen;

3. dat in het genomen besluit in sake de instituering der kerk te Djocjakarta alleen was bepaald,

a. op wat wijze aldaar ouderlingen en diakenen zouden worden gekozen en in dienst gesteld; b. hoe voorloopig hun arbeid zou worden geregeld; en dat daarbij nog geen regeling was vastgesteld, hoe de verhouding tusschen de Gereformeerde kerk te Amsterdam en de „nog-niet-volledig-geïnstituering kerk" te Djocjakarta, in sake den arbeid aldaar zou zijn, en zulks, wijl beter geacht werd, dat eerst de kerk te Djocjakarta tot eene, zij het nog niet volledige instituering kwam, en daarna, na verloop van eenigen tijd, eene zoodanige regeling getroffen werd, opdat aan de ontwerping en vaststelling der regeling ook de kerk te Djocjakarta door het orgaan van de vergadering hare ouderlingen en diakenen mocht kunnen deelnemen;

4. dat alsmog de in sub 3. genoemde wijze van handelen wel de meest juiste wordt geacht, wijl deze

de geheel in overeenstemming is met den in desen aanbevelingswaardigen regel: „naak het niet, maar laat het groeien";

5. de rechten der tot instituering komende kerk te Djocjakarta, ten volle erkent en eerbiedigt;

5. dat evenwel, nu de Algemeene Vergadering eenparig van oordeel blijkt te zijn, dat er reeds nu eene regeling der verhouding in sake den arbeid te Djocjakarta kan worden vastgesteld, en er geen bezwaar tegen is, eene zoodanige regeling vast te stellen, nog voordat de kerk te Djocjakarta tot een begin van instituering is gekomen, — ook bij den raad der Gereformeerde kerk te Amsterdam geen overwegende bezwaren bestaan, om reeds nu daartoe over te gaan;

6. dat het, — aangesien in sake de regeling en verhouding tusschen het Europeesch en het inlandsch deel der gemeente te Djocjakarta blijkbaar nog geen genoegname eenstemmigheid van gevoelen bestaat, om in dezen thans reeds eene beslissing te nemen, — geraden schijnt over de regeling dezer verhouding nu ook nog niets te bepalen;

besluit het reeds vroeger genomen besluit insake de instituering der kerk te Djocjakarta te wijzigen en aan te vullen, en mitsdien

A. aan zijnen missionairen dienaar Ds. C. Zwaan op te dragen,

1. al de belijdenende manslidmaten te Djocjakarta samen te roepen en door deren uit te voren opgemaakte en aan de gemeente bekend gemaakte getallen, met volstrekte meerderheid van stemmen, eenige broeders te doen verkiezen voor den dienst van het ouderlingchap en eenige broeders voor den dienst van het diakenchap;

2. de Algemeene Vergadering, in art. 15 der Zendingsoordeel, genoemd, uit te noodigen om met hem de sub 1. bedoelde voordracht op te maken, die, zoo mogelijk, niet dubbelgetallen zal bestaan, en waarbij gewenscht is, dat niet alleen enige inlandische Christenen, maar ook eenige Europeaanen voor den dienst van het ouderlingchap op de voordracht worden geplaatst;

3. de broeders die gekozen zijn, te beroepen tot ouderlingen en diakenen der kerk te Djocjakarta.

4. de namen der benoemden gedurende twee Zondagen aan de gemeente aldaar voor te dragen ter approbatie;

5. de algemeene vergadering uit te noodigen over de bezwaren, die eventueel mochten worden ingebracht, te oordeelen en te beslissen.

6. de benoemden, nadat zij door de gemeente zijn geapprobeer, in den dienst te bevestigen met het formulier daartoe zijnde;

B. Aan zijnen missionairen dienaar Ds. C. Zwaan op te dragen om, zoodra de opdracht, sub A. genoemd, is uitgevoerd, namens den raad der Gereformeerde Kerk te Amsterdam met de „nog niet volledig geïnstituering kerk te Djocjakarta" in sake den arbeid te Djocjakarta eene regeling aan te gaan, aldus luidende:

Art. I. De Kerk te Djocjakarta aanvaardt de belijdenschriften, de kerkorden en de liturgische geschriften van de Gereformeerde Kerken in Nederland en treedt op onder den naam van „de Gereformeerde Kerk te Djocjakarta." De Gereformeerde Kerk van Amsterdam, erkent de Kerk te Djocjakarta als „de nog niet volledig geïnstituering kerk te Djocjakarta."

Art. II. De Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Djocjakarta wordt gevormd door den missionairen dienaar des Woordts te Djocjakarta en de ouderlingen en diakenen.

De Gereformeerde Kerk te Amsterdam machtigt zijnen missionairen dienaar, als dienaar des Woordts zitting te nemen in den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Djocjakarta en al den arbeid te verrichten, die tot den dienst des Woordts behoort.

De Gereformeerde Kerk te Djocjakarta kent aan desen dienaar des Woordts alle rechten toe, die naar kerkorden aan een eigen dienaar des Woordts toekomen.

Bij verschil van gevoelens tusschen den dienaar des Woordts en den Kerkeraad, waarbij de dienaar des Woordts meent niet te mogen meegaan met het besluit van den Kerkeraad, zal de Kerkeraad, zoo hij meent zich niet te kunnen vereenigen met het oordeel van den dienaar des Woordts, zich wenden tot den Kerkeraad te Amsterdam, die alsdan hierover zijnerzijds besluit, behoudens beroep op de classieke vergadering van Amsterdam, de Particuliere Synode van Noord-Holland en de Generale Synode der Gereformeerde Kerken in Nederland.

Art. III. De zendingarbeid te Djocjakarta wordt geleid door den dienaar des Woordts volgens de instructie hem door den Kerkeraad te Amsterdam verstrekt en in overleg met den Kerkeraad te Djocjakarta.

Hij doet van al zijnen zendingarbeid geregeld mededeeling aan den Kerkeraad te Djocjakarta, die zijnerzijds in desen arbeid getrouwelijk met hem meewerkt.

Over de toelating tot de Sacramenten beslist de Kerkeraad, behoudens het bepaalde in de laatste alinea van art. 2.

Art. IV. De regeling van den arbeid van den dienaar des Woordts en zijne helpers in het midden der gemeente berust bij den Kerkeraad doch behoort de goedkeuring van den dienaar des Woordts. De aanwijzing van personen voor bepaalde werkzaamheden in desen arbeid geschiedt door den dienaar des Woordts en behoort de goedkeuring van den Kerkeraad.

Art. V. Voor den dienst der ouderlingen en diakenen wordt als regel aanvaard hetgeen te dezer sake is omschreven in de Nederlandsche geloofsbelijdenis, de kerkorden, en het bevestigingsformulier.

Art. VI. De dienaar des Woordts blijft, voor wat leer en leven aangaat, onderworpen aan het kerkelijk oordeel van den raad der Gereformeerde Kerk te Amsterdam.

Art. VII. Ouderlingen en diakenen der Gere-

formeerde Kerk te Djocjakarta worden benoemd onder medewerking van de manslidmaten der gemeente, die toegelaten zijn tot het heilig Avondmaal, naar de daarvoor door den Kerkeraad te maken regeling.

Art. VIII. Zoolang er nog geen meerdere vergaderingen van volledig geïnstituering Gereformeerde Kerken op Java bestaan, worden niet alleen de gevallen waarin de Kerk te Djocjakarta en de Kerk te Amsterdam niet tot overeenstemming kunnen geraken, maar ook de gevallen waarin de Kerk te Djocjakarta den bijstand van andere Kerken behoeft, gebracht op de vergadering van de Classe Amsterdam, en zoo noodig op die van de Particuliere Synode van Noord-Holland en op die van de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Art. IX. De benoeming van helpers in den Zendingarbeid geschiedt door den missionairen dienaar des Woordts in overleg met den Kerkeraad te Djocjakarta.

Art. X. De gebouwen te Djocjakarta, aldaar door de Gereformeerde Kerk te Amsterdam gesticht, kunnen door de Kerk te Djocjakarta worden gebruikt, doch blijven vooralsnog eigendom der Gereformeerde Kerk te Amsterdam.

Naar we hopen, is daarmede deze twaalfde appel uit den weg geruimd. Niets is nadelijker voor den arbeid der Zending, dan dat men in het moederland en de kolonie verschil over de wijze, waarop de arbeid der Zending moet worden aangevat. De Kerkeraad te Amsterdam heeft daarom wijs gedaan met naar het advies van de heeren Rutgers c.s. te luisteren en door op enkele punten aan de bezwaren tegemoet te komen, den weg te banen voor een oplossing, die wederzijds bevredigen kan.

Van een geheel zelfstandige instituering met volkomen onafhankelijkheid van den Kerkeraad te Djocja zal blijkens dit besluit nog geen sprake wezen. De missionairen dienaar blijft dienaar van de Kerk te Amsterdam en wordt alleen „geleend" aan de tot instituering komende Kerk te Djocja, gelijk dit ook oudtijds meermalen geschied is in de dagen der Reformatie, toen de predikanten „geleend" werden aan zwakkere kerken. De nog niet volledig geïnstituering Kerk te Djocja blijft, zoolang in Indië zich nog geen sterker kerkelijk leven uitkondt in classieale en synodale vergaderingen ontwikkeld heeft, behooren tot het kerkelijk verband van de classis Amsterdam. Het gevaar van Independentisme worde daardoor vermeden. Maar, aan de andere zijde doet de Kerkeraad van Amsterdam de concessie, dat de te Djocja gekozen ouderlingen en diakenen niet als ouderlingen en diakenen van Amsterdam's kerkeraad, maar van de Gereformeerde Kerk te Djocja zullen optreden en daar een Kerkeraad zullen vormen. De instituering zal dus alleen een tempo sneller geschieden dan oorspronkelijk het plan was. Want het spreekt wel vanzelf, dat het eerste advies allerminst bedoeld een blijvend toestand te scheppen, maar alleen als overgangsmaatregel bedoeld was om, zoodra de gemeente te Djocja daarvoor rijp was geworden, haar meerdere autonomie te schenken. Een principiele quaestie was hiermede dus niet gemoed; het gold alleen een vraagstuk van prudentie. Daarom kon de Kerkeraad van Amsterdam deze concessie gemakkelijk doen, nu bleek, dat de broeders in Indië tegen dit punt bezwaar hadden. Maar aan de andere zijde heeft de Kerkeraad van Amsterdam er beslist voor gewaakt, dat de pas gestichte en nog zwakke kerk te Djocja niet geheel op zich zelf kwam te staan. Tot volledige instituering komt het nog niet. Dat zal eerst geschieden, wanneer de kerk sterk genoeg is om een eigen dienaar des Woordts te beroepen, en wanneer in Indië de mogelijkheid geopend wordt om een kerkelijk verband van meerdere kerken in het leven te roepen.

DR. H. H. K.

## Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. Houtzagers en in hartelijke dank ontvangende: van het Unie-Comité te Marken ingekomen gift f 1.

Dringend verzoeken wij onzen scholen te willen gedenken.

Ds. J. H. HOUTZAGERS, Voorzitter. Kootwijk.

## Uit de Pers.

Ds. G. Kerkhof opende in de *Zuider Kerk* bode een nieuwe artikelreeks over de Kerk. Het is een klare en duidelijke uiteenzetting van wat de Gereformeerde Theologie over de Kerk heeft gedacht. Als proeve moge dienat doen wat hij ditmaal over de eenheid der Kerk zegt:

„Ik geloof één, heilige, algemeene, Christelijke Kerk, — zoo belijden alle Christenen in de Apostolische geloofsbelijdenis. Ze spreken daarin uit een geloofsstuk.

Om iets, wat behoort tot de onzichtbare dingen.

Dit geloofsartikel spreekt dan ook van de inwendige zijde der Kerk des Heeren, die voor ons menschen onzichtbaar is en die geest wordt allen door den Drieëenigen God, die de Zijnen verkoos en roept ten eeuwigen leven.

En van die inwendige zijde der Kerk werden vier zaken beliden: 1. hare eenheid, 2. hare heilichheid, 3. hare algemeenschap (Katholiciteit), en 4. hare christelichheid.

De eenheid gaat voorop.

We kennen hierop de opmerking, dat vaak in onze Kerken bij de voorstelling der Twaalf Artikelen door broeders opmerkingen verhoord worden. Het woordje één in dit 9de Geloofsartikel is een telwoord, niet een onbepaald lidwoord. Het moet met klein en niet tooonoos uitgedrukt worden één, want daarin wordt (gelijk uit den oorspronkelijken Latijnschen tekst zeer duidelijk blijkt) de eenheid van Christus' Kerk beliden.

Met ons oog ontwaren we vele Kerken, maar het geloof aanvaardt slechts één Kerk. Dat attribuut eenheid kennen wij aan de Kerk van Christus toe om daarmee aan te duiden, dat de leden der Kerk één onverbrekelijke eenheid uitmaken, saam één organisch geheel vormen en dat dit één lichaam altoos en overal hetzelfde lichaam is.

Al zijn de geloovigen door grooten afstand van tijd van elkaar gescheiden, toch zijn ze leden één s lichaams. Nocht, en Jeremia maakte den deel uit van dezelfde eenheid, waartoe ook Luther en Calvin behoorden en waarvan ook alle oprecht christenen Gods heden ten dage deel uitmaken. Onze Heidelbergsef segt terecht, dat de Kerk Gods wordt bijeenvergaderd van den aanbeginne der

wereld tot aan het einde. Door alle eeuwen heen zijn er wedergeborenen en die allen vormen het één Sion Gods. Voor de geloovigen onder het Oude Verbond en voor die onder de Nieuwe Bedeeling was en is maar een weg ter zaligheid. En die allen vormen één geestelijk lichaam met één Hoofd en beziel door één Geest. Die Geest bindt ons, die heden gelooven, saam met de breede rij van geloofsgetuigen in Hebreën 11 genoemd, welke met Abel wordt geopend. Die eenheid en dat verband tusschen ons en Abel is er, ook al wordt het niet gezien.

Denk u een menschelijk lichaam, toegekeet door een kleed, waaruit aan de ene zijde het hoofd en aan de andere zijde de voeten uitsteken; ook al niet men dan niet de verbinding tusschen hoofd en voeten, toch geleef ieder aan de eenheid van hoofd en voeten, als behoorende tot één en 't zelfde lichaam. Zoo ook vormt de gemeente Gods uit alle tijden één organische eenheid. De Heilige Geest vormt herschepende 't organisme der nieuwe menscheid en Hij is het, die alle leden saambindt en saambondt en in allen woont tot in eeuwigheid. Daarom is er ook bij alle ware geloovigen eenheid des geloofs, der liefde en der hope. Hoe verschillend de belijdenissen der Christenen over de gancha aarde ook waren, nu eenheid den waren Geest te stemmen overen nu eenheid den waren geloofs. De één Kerk van Christus zit v r schoten in alle voor het oog zichtbare Kerken. Het is wel te bejammern, dat de eenheid van Christus' Kerk zich niet klaar naar buiten openbaart, zoodat ook de wereld hare eenheid zien kan. De veelvuldige splijting der Kerk in een groot aantal instituten is als een klap in het aangezicht onzer belijdenis omtrent de eenheid van Christus' Kerk. Doch ondanks de pluriformiteit der zichtbare Kerk handhaven we de belijdenis van de eenheid der onzichtbare Kerk, welke hare levende lidmaten telt onder alle instituten.

Die eenheid is niet zichtbaar en daarom juist is te voorwerpen, dat men niet wil. Dat dit niet is, kan een beeld duidelijk maken. In een archipel liggen een aantal eilanden en eilandengroepjes niet ver van elkaar verwijderd midden in de zee; denk aan den Griekischen of aan onzen Oost-Indischen Archipel. Schijnbaar is er tusschen die eilanden geen ouderling verband. Wie niet beter wist zou wamen, dat ze als oliedroppen op een waternivak dreeven. Maar we weten dat er onderzech eenheid van bodem is, waardoor die van elkaar verwijderde eilanden met elkaar in nauwe gemeenschap staan. Uit dien onderzechen bodem rijzen die eilanden omhoog en al is die eenheid van wortelbestaan voor een oppervlakkig beschouwer niet te bespeuren, toch overtuigt diepergaand onderzoek terdege van die verborgen eenheid.

Precies zoo is het nu in betrekking tot de op de wereldzide zich bevindende Kerken, die openbaringen zijn van het één geestelijk lichaam van Christus op aarde. In alle die Kerken vormen heft zich omhoog de herboren menscheid, die leeft uit den wortel Christus. Tusschen alle die Kerken of liever tusschen de ware geloovigen in die Kerken is ongetuigen een band des Geestes, waardoor zij saam vormen den organisch geheel, oplevende uit den éénen wortel Christus Jesus, die is gestorven en daarna opgestaan uit de dooden.

Waar ter wereld dan ook Kerken van Christus verrijzen en waar ter wereld ook geloovigen zich vestigen en door belijdenis en wandel als zoodanig zich openbaren, ze zijn allemaal één en Paulus' woort nit Efese 4 spreekt onduubdeling van die dieperligende geestelijke eenheid van Christus' Kerk. Een lichaam is het, en één Geest, gelijkwerijs gij ook gecroep zijt tot één hoop uwer beroeping; één Heere, één geloof, één doop; één God en Vader van allen, die daar is boven allen en door allen en in u allen.

Omdat omtrent dit stuk van onze geloofsbelijdenis zoveel misverstand en onklarheid heerscht, hebben we getracht het zoo duidelijk mogelijk te ontvouwen. De eenheid van Christus' Kerk is er, ook al wordt ze niet gezien, noch er naar gestreefd om te nauwrigd te openbaren. Dat het dure Christenroeping is, die inwendig bestaande eenheid ook soodver enigzins mogelijk is naar buiten te doen uitkomen, beschouwen we pas later in deze artikelreeks.

## Officiele Berichten.

De kerkeraad der Ger. Kerk te Koudekerk heeft besloten geen contactanten van elders te steunen of aan te bevelen, wanneer niet zes weken van te voren door den kerkeraad toestemming is verleend.

Namens voornoemden kerkeraad, N. FRANKEN, scriba.

Classis Gouda.

De kerkeraad der Geref. Kerk te Waddinxveen bericht dat de classis Gouda vergaderd zal D.V. op Dinsdag 28 Oct. e.k. op gewonen tijd en plaats.

Sukken voor het agendum worden vóór 30 Sept. ingewacht bij de roepende kerk.

Op verzoek van Ds. Netelenbos, die gaarne afscheid van de classis wilde nemen, is de vergadering eene week vervroegd.

Namens de roepende kerk van Waddinxveen: J. JON. WILLENSA, praeses. D. BREMMER Jzn., scriba. Waddinxveen, 9 Sept. 1913.

Verzlag van de vergadering der Geref. Kerken in de classis Tiel, op 20 Augustus 1913 te Zalt-Bommel gehouden.

1. Namens de roepende kerk van Gameren opent Ds. van Velzen de vergadering met het zingen van Ps. 25; 3, het lezen van Phill. 2: 1-11 en gebed.

In het openingswoord worden de afgevaardigden welkom geheeten en tot ernstigen arbeid opgewekt. Voorts wordt Dr. K. van Tiel in zijn nog voortdurende krankheid liefdevol herdacht. Ds. Geerling van Zalt-Bommel, voor het eerst ter vergadering aanwezig, wordt hartelijk toegesproken, en aan Ds. Boersma van Geldermalsen de blijdschap der kerken vertolkt, dat hij vrijmoedigheid van den Heere mocht verkrijgen om voor het beroep naar de Geref. Kerk van Hilum te bedanken.

2. Het overroep der lastbrieven vindt plaats. Alleen de kerk van Aalst is afwezig en wel zonder kennisgeving. Enkele kerken sonden diakenen, aan wie keuramen wordt verleend. Voor het eerst ter vergadering aanwezig zijnde broeders, worden uitgenodigd het onderteekningsformulier te onderschrijven.

3. Het moderamen wordt aldus geconstitueerd: Ds. Boersma, praeses; Ds. v. Velzen, scriba; Ds. v. d. Bosch, assessor, die voor het persverslag zal zorg dragen.

4. De notulen der vorige vergadering worden gelezen en onder dankzegging onveranderd goedgekeurd. Ds. v. d. Bosch wordt tot actuaaris der classis benoemd.

Naar aanleiding van de notulen komt wederom de zendingssake ter sprake en bij vernieuwing worden de kerken der classis ernstig opgewekt, doch vooral veel liefde te willen betoonen, niet alleen in woorden maar ook in gaven, voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk. Het nog ontbrekende aan het classieale zendingquotum van f 217 zal worden aangevuld, en in verband daarmede wordt elke kerk dringend verzocht het voor haar vastgestelde aandeel blijmoedig te willen storten.

5. Ingekomen stukken: a. van de classis

Amersfoort; b. van de classis Apeldoorn; c. van de Partic. Syn. van Noord-Brabant en Limburg, welke de classis Tiel verzocht bij de kerken van haar ressort aan te dringen op steun van den evangelisatiearbeid, aldaar te verrichten; wat geschiedt.

6. Rapporten: a. Verslag van de commissie, aangewezen tot organisatie van den zendingdag, bij monde van Ds. Boersma. Op 3 Sept. a.s. D.V. (aanvang 's m. 10 uur) zal de zendingdag plaats vinden in de Geref. kerk van Zalt-Bommel.

In de morgenvergadering zullen spreken: Ds. v. Velzen als oudste pred. der classis; Openingswoord, en Ds. Ingwersen, missionair dienaar des Woords.

In de namiddagvergadering, aanvangende 1½ uur, zullen optreden: Ds. Goudappel van Utrecht met: „De vrucht der Zending" en Ds. Geerling van Zalt-Bommel, Slotwoord.

Den kerken wordt verzocht in eigen midden tot trouw bezoek op te waken.

b. Verslag van de h. l. gehouden Partic. Synode der Geref. kerken in Gelderland, eveneens door Ds. Boersma, wien daarvoor de dank der vergadering wordt gebracht.

7. Instructies: De kerk van Rossum vraagt vacaturebeurten aan, wat wordt toegestaan. Enkele broeders regelen deze zaak. Sept., Ds. v. Velzen; Oct., Ds. Boersma; Nov., Ds. Geerling. Voor Vuren en Gameren heeft zich reeds tevoren verbonden Ds. v. d. Bosch.

Tevens wordt deze gelegenheid aangegrepen, om alle vacante kerken aan te sporen, elke drie maanden voorziening in de vacature van de classis te verzoeken, inzonderheid ter regelmattige viering van het Heilig Avondmaal, waar deze zaak toch naar goede orde door de classis moet worden geregeld. Zouden de classieale krachten te klein blijken, dan zou hulp bij een nabuigse classis kunnen worden gevraagd.

8. Rondvraag naar art. 41 D. K. O.: Gameren. Op verzoek van den tegenwoordigen consulnt Ds. v. Velzen wordt, met goedvinden van Gameren, Ds. Geerling tot consulnt benoemd.

Rossum. Omdat Dr. K. van Tiel door zijn krankheid geen consulntdiensten aan de kerk van Rossum kan bewijzen, verzoekt Rossum in deze zaak voorziening. Ds. Geerling wordt tot secundus-consulnt aangewezen om Dr. K. van Tiel gedurende den tijd zijner krankheid te kunnen vervangen.

9. Insake de kerkvisitatie wordt besloten de regeling daarvan uit oorzaak van bijzondere omstandigheden uit te stellen tot de Febr. Cl. D.V. 10. Verrekening der onderscheiden gelden heeft plaats. (Tael. School; emerit en; hulphob, kerken blinzen de classe, en classieale onkosten).

11. Persoonlijke rondvraag: a. Ds. v. Velzen vraagt voorlichting betreffende moeilijke aangelegenheden in enkele kerken, waarover hij consulnt is; welke hem wordt gegeven.

b. Een broeder uit Gameren verzoekt, in verband met een bepaald geval, opheldering over de positie der predikanten tegenover de liturgie onzer kerken, inzonderheid wat betreft de gebruikelijke formulieren. Hem wordt geantwoord, dat de dienaren des Woords verplicht zijn zich, sooveel mogelijk, stijf te houden aan den woordelijken tekst der formulieren, zonder dezen met eigen toevoegingen uit te breiden; waarop de onderscheidene kerkeraaden dan ook hebben toe te zien.

c. De kerk van Zalt-Bommel wordt op voorstel van Ds. Boersma aangewezen om tegen de volgende vergadering een lijst op te maken van de voorhanden zijnde classieale archiefstukken, opdat de archiefkast daarmede haar volle beslag krijge.

d. Aan Ds. v. d. Bosch wordt opgedragen, een nieuwen rooster van de l. de kerken te houden collecten samen te stellen, om de onzekerheid daarover weg te nemen, en in verband daarmede het cl. reglem. te wijzigen.

12. De eerstvolgende vergadering zal gehouden worden 12 Nov. a.s. D.V. op bekende plaats en tijd. Roepende kerk alsdan Geldermalsen. De gelden, dan te storten, zijn emerit en hulphob-studenten; Vijf Universiteit; classis onkosten.

13. Na vaststelling van het persverslag wordt de vergadering door Ds. Boersma met dankzegging aan den Heere gesloten.

Namens de classis voornoemd, J. W. van den Bosch, actuaaris.